

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1917 kl. 1/211 f. m.

Utlåtande i anledning av motion angående krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare, som varit anställda hos riksdagen eller i dess verk.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 159, har herr *Holmquist* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att under år 1917 krigstidshjälp skall i huvudsaklig enlighet med de grunder, som föreslagits i Kungl. Maj:ts nådiga proposition, nr 330, angående krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst, eller de andra grunder, som kunna finnas lämpliga och vilka vederbörande utskott behagade föreslå, utgå till pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavande, som varit anställda hos riksdagen eller i dess verk.

Första särskilda utskottet, som fått denna motion till sig remitterad, lämnar här en kortfattad redogörelse för de kassor, från vilka änkor och barn efter befattningshavare vid riksbanken samt riksdagens övriga verk erhålla pension.

Bankostatens änke- och pupillkassa, vars reglemente fastställts av fullmäktige i riksbanken den 10 april 1902, lämnar pension åt delägares änka, så länge hon lever ogift, och åt delägares barn intill dess det uppnått 21 års ålder; dock upphör pension för dotter, som därförinnan träder i gifte, varemot dotter, som efter uppnådda 50 år fortfarande lever ogift, undfar pension, därest änka eller minderåriga barn icke äro i åtnjutande av pension. Barn, som uppnått 21 års ålder, men som i

anseende till vanförhet, sjuklighet eller av andra orsaker ej kan försörja sig med arbete, kan jämväl tilldelas pension.

Ordinarie tjänstemän och vaktbetjänte vid riksbankens huvudkontor äro ovillkorligen skyldiga att vara delägare i kassan.

Änke- och pupillkassan vid riksbankens avdelningskontor och pappersbruk, vars reglemente stadfästats av bankoutskottet den 19 mars 1915, med ändringar den 8 mars 1917, lämnar pension åt delägarers änka samt åt barn, intill dess det uppnått 21 års ålder, ävensom åt dotter, som efter uppnådda 50 år fortfarande lever ogift, under förutsättning att moder eller syskon icke äro i åtnjutande av pension.

Var och en som konstitueras och förordnas till tjänst på ordinarie stat vid riksbankens avdelningskontor eller i enlighet med § 73 bankoreglementet förordnas att tills vidare vara förvaltare, verkmästare, bokhållare, pappersmästare eller skollärare vid riksbankens pappersbruk, är ovillkorligen skyldig att inträda i kassan.

Delaktighet i denna är dessutom medgiven förutvarande delägare i »diskontoverkens och Tumba bruks änke- och pupillkassa» samt vid reglementets utfärdande anställda innehavare av ovan uppräknade tjänster.

Tjänstinnehavare på ordinarie stat vid huvudkontoret, som utses och förordnas till verkställande styrelseledamot eller kontorsföreståndare vid avdelningskontor, är jämväl berättigad till delaktighet i kassan.

Riksgäldskontorets änke- och pupillkassas delägare utgöras av riksgäldskontorets samtliga ordinarie manliga tjänstinnehavare, vilka äro skyldiga att inträda i densamma. Dessutom är avgången tjänstinnehavare, som under minst tio år erlagt stadgade avgifter till kassan, berättigad att, om han så önskar, kvarstå som delägare under sin återstående livstid.

Enligt § 32 mom. 4 f) i det för riksgäldskontoret senast fastställda reglementet äger änke- och pupillkassan att, till ersättande av under närmast föregående räkenskapsår uppkommen brist, av statsmedel årligen utbetomma erforderligt bidrag intill ett belopp av högst 2,250 kronor. Såsom villkor för utbetalningen av detta bidrag stadgas likväl bland annat, att pensionerna till avlidna tjänstinnehavares änkor och barn ej få höjas utöver en viss angiven maximigräns.

Under erinran, att de från kassan utgående pensionerna beräknats efter grunder, som bestämts år 1890, och att behovet av ökade bidrag till levnadskostnadernas bestridande vore lika stort hos riksgäldskontorets pensionärer som hos andra lön- och pensionstagare, hava kassans för-

valtare i en den 15 maj 1917 till fullmäktige i riksgäldskontoret avlåten skrivelse förklarar sig anse de personer, vilka uppbära pensioner från kassan, böra erhålla ett tillfälligt dyrtidstillägg för år 1917, att av kassans medel utbetalas. De från kassan utgående pensionerna beräknades för år 1917 uppgå till sammanlagt 6,107 kronor 82 öre; och om berörda dyrtidstillägg beräknades till i medeltal 18 procent å pensionerna, skulle detta för kassan medföra en ökad utgift av 1,100 kronor. Detta belopp syntes emellertid böra något höjas, exempelvis till 1,300 kronor, då nya pensionärer kunde tillkomma i följd av inträffande dödsfall bland delägarna.

Då sammanlagda beloppet av kassans inkomster för innevarande år kunde antagas komma att uppgå till omkring 9,440 kronor, och de ordinarie pensionerna jämte nyssnämnda dyrtidstillägg för året tillsammans skulle utgöra högst omkring 7,400 kronor, uppstode i varje fall ett betydande överskott. Kassans ekonomiska bärkraft kunde alltså ej äventyras genom dyrtidstilläggets beviljande.

Kassans förvaltare hemställde fördenskull,

att av änke- och pupillkassans medel måtte få användas ett belopp av högst 1,300 kronor för beredande av dyrtidstillägg under år 1917 åt kassans nuvarande eller blivande pensionärer,

att fördelningen av nämnda belopp mellan pensionärerna måtte överlätas åt kassans delägare,

samt att, utan hinder av den ökning av pensionerna, som på grund av denna framställning kunde komma att äga rum, kassans rätt till eventuellt statsbidrag måtte få förbli orubbad.

Då det med hänsyn till nu rådande höga levnadskostnader måste anses som ett synnerligen behjärtansvärt önskemål, att de personer, som uppbära pensioner från ifrågavarande kassa, i likhet med andra pensionstagare komme i åtnjutande av ett tillfälligt dyrtidstillägg, hava fullmäktige i riksgäldskontoret i skrivelse till riksdagens bankoutskott den 16 maj 1917 förklarar sig för sin del ej hava något att erinra mot bifall till berörda av kassadelägarna gjorda framställning. För att emellertid kassan ej måtte förlora den rätt till särskilt statsbidrag, densamma ägde enligt ovan omförmälda reglementsstadgande, erfordrades riksdagens samtycke till den höjning av pensionerna, som uppkomme genom beviljandet av det ifrågasatta dyrtidstillägget. Med anledning härav hava fullmäktige hemställt, att bankoutskottet ville föreslå riksdagen medgiva, att från kassan må, för beredande av dyrtidstillägg under år 1917 åt kassans pensionärer, utbetalas ett belopp av högst 1,300 kronor, samt att kassan må, utan avseende å den höjning av pensionerna, som genom

utbetalning av nämnda dyrtidstillägg kommer att inträda, bibehållas vid sin hittillsvarande rättighet att under viss förutsättning erhålla statsbidrag av intill 2,250 kronor.

Vidare bör uppmärksammas att å riksgäldskontorets pensionsstat finnes uppförd en pension å 500 kronor åt notarien hos riksdagens andra kammare C. N. Sandströms änka Anna Amalia Sandström, född Pilblad.

Utskottet, som vid nu anförda förhållande anser sig sakna anledning att tillstyrka särskild krigstidshjälp åt änkor och barn, vilka åtnjuta pension från riksgäldskontorets änke- och pupillkassa, vill däremot tillstyrka, att krigstidshjälp under år 1917 beviljas åt pensionsberättigade, behövande änkor och barn efter delägare i förberörda vid riksbanken inrättade änke- och pupillkassor samt åt nämnda å riksgäldskontorets pensionsstat uppförda änka ävensom att dylik hjälp får under innevarande år utgå med samma belopp och under enahanda förutsättningar, som av utskottet i dess utlåtande nr 9 föreslagits och av riksdagen den 19 innevarande maj godkänts beträffande krigstidshjälp åt pensionerade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst.

Kostnaden för sådan krigstidshjälp har approximativt beräknats, för änkor och barn efter delägare i berörda kassor till 5,400 kronor och för den å riksgäldskontorets pensionsstat uppförda änkan Sandström till 100 kronor.

Erinras bör, att det enligt av utskottet inhämtad upplysning icke finnes några pensionerade änkor eller barn efter befattningshavare, som varit anställda vid justitieombudsmans- eller militieombudsmansexpeditionerna.

Åt vederbörande fullmäktige torde böra överlämnas att utfärda erforderliga närmare bestämmelser angående krigstidshjälpens utbetalande.

Utskottet hemställer alltså,

A) att riksdagen må i anledning av förevarande motion

1:o) bemyndiga fullmäktige i riksbanken att för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i bankostatens änke- och pupillkassa eller änke- och pupillkassan

vid riksbankens avdelningskontor och pappersbruk enligt de grunder, som finnas angivna i första särskilda utskottets till innevarande års riksdag angivna utlåtande nr 9, angående krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst, av riksbankens medel använda erforderligt belopp;

2:o) dels medgiva, att krigstidshjälp enligt de här ovan i mom. 1:o) angivna grunder må under år 1917 utgå till den å riksgäldskontorets pensionsstat uppförda änkan Anna Amalia Sandström, dels ock bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för ifrågasvarande ändamål av förslagsanslaget till riksdags- och revisionskostnader använda erforderligt belopp; samt

3:o) medgiva, att krigstidshjälpen må på en gång utbetalas i den ordning, som vederbörande fullmäktige bestämma; ävensom

B) att herr Holmquists motion, i vad den ej blivit av utskottet tillstyrkt, icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 maj 1917.

På utskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.

Vid ärendets slutbehandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Odelberg, Pers, Wrangel, Wawrinsky, Fagerlin, Holm*
och *Lagerkvist*, samt
från andra kammaren: herrar *Nilsson i Kabbarp, Henrikson, Sommelius, Bårg* i Katrineholm, *Olsson* i See, *Svensson* i Kompersmåla och *Andersson* i Gävle.
